

ס פ ר

מ ר ר ב ה ח י י ם

(חלק שני)

על הלכות עיבוד העור לרצועות ועיבוד הקלף

(א) יתבאר בו באריכות ההבדל בין עיבוד הנעשה ע"י מכונה חשמלית לעיבוד הנעשה ע"י עבודת יד – ונקרא שער "כתנות עור".

(ב) יתבאר בו מהו הקלף הכשר לתפילין ובעיות המתעוררות ביצירת הקלף. וכן יתבאר השינוי שנוצר בעשיית הקלף בתקופה זו ע"י שינוי הטכניקה, וההבדל בין הקלף הקדום לקלף שבזמנינו – ונקרא "שער הדוכסוסטוס".

(ג) הבדל בין רצועות הנעשות בעבודת יד לרצועות הנעשות במכונה חשמלית.

כן יתבאר באריכות המחלוקת על ענין מצות, וטויית ציצית ע"י מכונה. וגדרי דין סתמא לשמה. ודין עיבוד ע"י עכו"ם.

חיברתי בעזה"י

יוסף חיים צבי בן הגאון ר' ישעי' זצ"ל מונדרי

בני-ברק

תשנ"ב

נרפם בסיוע אמי מורתי שתחי'
ובסיוע חמי הרה"ח ר' אלחנן דב מרגלית שיחי'

כל הזכויות שמורות למחבר

תוכן העניינים

עמ'

ה	הסכמות
ט	פתח השער
יז	מבוא לשער כתנות עור
מח	חזון איש אר"ח סימן ו' (עם הערות וביאורים)
סג	שער כתנות עור (דין עיבוד העורות מספר "משנת אברהם")
	שער העיבוד (אופני הדיבור לשמה שיוכשר לכל מה שירצה, מספר "משנת אברהם")
עא	מבוא לשער הדוכסוסטוס
עו	קריית ספר למאירי (עם מקורות וביאורים)
צז	כשרות הקלף בזמנינו (מחוברות "העדות" ניסן תש"ג, ניסן תשנ"א)
קכד	השגות על המאמרים של הרב דוידוביץ שיחי'
קמ	שער הדוכסוסטוס (מספר "משנת אברהם")
קמז	סימן א': בדין סתמא לשמה
קנג	סימן ב': בדין עיבוד לשמה על ידי ישראל
קעו	סימן ג': אם יש חיוב לחשוב לשמה בכל העיבוד
קצג	סימן ד': בדין טוויית ציצית על ידי מכונה (והמסתעף מזה)
רט	סימן ה': ההבדל בין רצועות הנעשות בעבודת יד לעבודת מכונה
רכד	סיכומים עם צילומי המחשה
רכח	מבנה עור האדם
רמב	מפתח העניינים
רמח	

הסכמת מרן בעל "שבט הלוי" שליט"א

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד ור"מ
זכרון מאיר בני-ברק

ב"ה, יום עש"ק דברים חזון תנש"א לפ"ק
הנה כבוד ידידי בן גדולים הרב הגאון המופלא באמת בנש"ק
ר' יוסף חיים מונדרי שליט"א הראה לי ספרו הנפלא מעשה ידיו
להתפאר חיבור שלם בדיני עיבוד עורות בזמן הזה, והמסתעף מזה
דיני גויל קלף ודוכסוסטוס, שיטת הש"ס והראשונים וגדולי
האחרונים בזה, דיני עיבוד לשמה והמסתעף לעור ס"ת – תפילין –
ומזוזות, והשינויים הגדולים בין העיבוד בימי קדם לעיבוד של זמן
הזה שנשתנו הדברים תכלית שינוי – כבוד המחבר ירד לעומק
הדברים עמד ופרס השמלה לארכה ולרחבה ובiodעים קאמינא כי יגע
על מצוה גדולה דרבה ודרבים הזאת זמן זמנים טובא, ומלאכה גדולה
ונפלאה עשה וראוי הוא לשבח על מסירת נפשו בזה, וזכות אבותיו
מסייעתו להוציא דברים נכונים מלבם ועטו.

מה שנגלה מאד מתוך גילוי טעמי והלכות שבתורה הנ"ל שצריך
עיון ובדיקה אם כל מעבדי עורות למצות הנ"ל בקיאים גם בחלק
הלשמה המעכב בזה – וזה לא יתברר רק ע"י חקירה והשגחה תמידית
במקומות העיבוד ע"י בתי הדינים והמורים המובהקים בישראל.
ואסיים בברכה לכב' הרב הגאון המחבר יהי ה' אלקיו אתו ויפוצו
מעיינותיו חוצה ואת מזכי הרבים יהי נמנה.

ע"ז בעה"ח מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

הסכמת סגן נשיא העדה החרדית בעל מח"ס "מועדים וזמנים"

משה שטרנבוך

סגן נשיא העדה החרדית בעיה"ק
מח"ס מועדים וזמנים ועוד
ראב"ד דק"ק חרדים ביוהנסבורג
הכתובת בירושלים:
רח' מישקלוב 13, הר-נוף, ירושלים
טל: 435780 פקס: 529610

בעזה"י, יום כ"ח תמוז תשנ"א

בשמחה רבה קבלתי גליונות הספר "מרב חיים" מידידי הרה"ג
נודע לתהלה ה"ה הרב חיים מונדרי שליט"א, בעניני קלף ורצועות
ועוד ענינים נחוצים, ורואים בעליל שלמד הענינים בעיון ונכנס לבתי
חרושת לבדוק היטב המציאות, ונתברר לו בס"ד דברים נפלאים ממש
שמעלה עכשיו בספר לזכות בו הרבים, וברוך שהחיינו וקיימנו
והגיענו לזמן הזה, שענינים אלו מתבררים היטב עם החששות שיש
בהם.

והאמת שעד עכשיו כמת מצוה, ובמיוחד לא ביררו עד היסוד סדר
עשיית קלף, ורוב המוכרים בארה"ק בלי הכשר ופיקוח רבנים, ולא
בודקים בחשש דוכסוטסטוס או לשמה במעשה אדם דוקא, עד שבא
הרב המחבר שליט"א ומאיר לבני תורה ולכל אחד גודל המכשולים
וצריך זהירות יתר לא ליכשל ח"ו.

וישראל קדושים הם ומוכנים לבזבז כסף להשיג תו"מ מהודרים,
ואשריו ואשרי חלקו שנתגלגלה לידו הזכות לעורר החששות
ותיקונים, ואם כי יש מקום לפלפל בדבריו כדרכה של תורה, ועוד
חזון למועד ואכתב לו בס"ד הערות, אבל אין ספק שספרו ראוי ליכנס
לבני תורה ומדקדקין במצוות שידעו כל המציאות והידורים במצוות
אלו, שכל רגע ורגע מקיימין מ"ע ואות, ומ"מ עד היום רפויה בידינו
וכמבואר בשבת ק"ל. ע"ש.

לכן אני מברך אותו על הוצאת הספר, ובעזה"ש"י ראוי להפיצו
בבית ישראל לזכות בו הרבים, וכל המעיין בו יהנה מהדברים, שיש בו

גם ליקוט נפלא עם דברי רבותינו הפוסקים, והקב"ה יחזקה ויאמצהו לעמוד על המשמר, שנוכל לקיים המצוות כרצונו ית"ש, ובזכות התורה ומצוות נזכה לישועת ה' ורחמי שמים וגאולה שלימה בקרוב.

והנני מצפה בכליון ממש לישועת ה' ורחמי שמים מרובים.

משה שטרנבוך

KABBI MOISHE STERNBLUCH
Vice President 'Eda Hacharedis'
and Dayan Jerusalem Beth-Din
Head Torah Centre Communities
Johannesburg S.A.

S.A. Address: 63 Fortesque Rd.
Yeoville Johannesburg
Tel: 271-1-648-5374 Fax: 271-1-648-5456

משה שטרנבוך
סגן נשיא העדה החרדית בע"ה
מדיין מועדים חמנים ועוד
ראב"ד דק"ק חרדים ביוהנסבורג

הכתובת בירושלים:
רח' מישקלוב 13, הר-נוף, ירושלים
טל: 4357800 פקס: 529610

בעודות: חס ב"ה מאת אבא

בשם ה' רב קולך לא יפוג הסג"ר משה שטרנבוך
מועדי אלה קדושים ואלוהים יתברך ברוך הוא
שגן ויגן עלינו ויגן על כל ישראל ויגן על כל
העולם ויגן על כל בשר ויגן על כל חיה ויגן על כל
אדם ויגן על כל נפש ויגן על כל דבר ויגן על כל
אשר יצא מפי ה' ויגן על כל אשר יצא מפי
ה' ויגן על כל אשר יצא מפי ה' ויגן על כל
אשר יצא מפי ה' ויגן על כל אשר יצא מפי ה'
והנני מצפה בכליון ממש לישועת ה' ורחמי שמים
מרובים. ויגן על כל אשר יצא מפי ה' ויגן על
כל אשר יצא מפי ה' ויגן על כל אשר יצא מפי ה'
והנני מצפה בכליון ממש לישועת ה' ורחמי שמים
מרובים. ויגן על כל אשר יצא מפי ה' ויגן על
כל אשר יצא מפי ה' ויגן על כל אשר יצא מפי ה'
והנני מצפה בכליון ממש לישועת ה' ורחמי שמים
מרובים. ויגן על כל אשר יצא מפי ה' ויגן על
כל אשר יצא מפי ה' ויגן על כל אשר יצא מפי ה'
והנני מצפה בכליון ממש לישועת ה' ורחמי שמים
מרובים. ויגן על כל אשר יצא מפי ה' ויגן על
כל אשר יצא מפי ה' ויגן על כל אשר יצא מפי ה'

פתח השער

אודה לה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, על נסיו ונפלאותיו שעשה ועושה עמנו בכל עת, ושהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. לראות את ספרי מרבה חיים חלק שני יוצא לאור. והנה חלק שני שונה מהותו מהחלק הראשון. בחלק הראשון ביארנו יסודות בדברים ידועים לתלמידי חכמים ומורי הוראה. ואילו בחלק זה יש בו מהחידוש ונותן מקום נרחב לרבנים ומורי הוראה לעיין בו. ונתחבר בעיקר להעיר ולעורר על הנעשה בשטח הקלף והרצועות שאינה מודעת בקרב רבנים ומורי הוראה.

אינו דומה תקופה זו לתקופה שבו היו הסופרים עצמם מעבדים ומתקנים את הקלף, אז סמכו הרבנים על תהליך העיבוד ותיקון הקלף על הסופרים. דבלא"ה היה צורך לסמוך עליהם בדיני סת"ם וסמכו על היר"ש שבהם שלא ישנו מההלכה. וגם העיבוד ותקון העור לא היה חשש כ"כ שנעשה נגד ההלכה. כיום נשתנה מצב העיבוד ותיקון הקלף, הסופרים עצמם אינם מעבדים ומתקנים את הקלף ואין להם ידיעה במעשה העיבוד ואיך נעשה בו כל תיקוני הקלף, ובפרט בשנוי הטכניקה נשתנה צורת העיבוד ותקון הקלף ולכן נשתנה ממה שהיו רגילים לעשות כמו שיתבאר באריכות במבוא לשער כתנות עור, ובמבוא לשער הדוכסוסטוס.

א.

קדושת מצוות תפילין

מן המפורסמות שבענין מצות תפילין איכשר דרא, מה שבדורות שלפנינו תפילין מהודרות היה נחלת יחידים אשר חסכו מפתם להשיג תפילין מהודרות כיום הוא נחלת הכלל.

הדורות שלפנינו מחמת העניות היו צריכים כדי לקיים מצוות תפילין לצרף הרבה צדדי היתר, כיום נשתנה המצב ב"ה כל אחד כמעט משתדל לקנות תפילין מהודרות ולא רק שאין מחפשים צדדי היתר אלא מחפשים צדדי חומרא כדי לצאת כל השיטות (כמה שהוא אפשרי לצאת ידי כל הדיעות).

חביבה מצות תפילין מאד וכבר האריך בזוהר הקדוש פרשת בא. וזה לשונו: והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך וגו' (שמות י"ג ט"ז) פקודא דא, פקודא דאקרי בגונא אחרא, דלא אקרי מצוה אלא קדושה, ואלין אינון תפילין, תפלה של יד ותפלה של ראש, תקונא פארא שפירו דגווינין עלאין, וע"ד

אקרון טוטפות, כד"א, ישראל אשר בך אתפאר. (מצוה זו היא מצוה הנקראת באופן אחר, שאינה נקראת מצוה אלא קדושה, ואלו הם תפילין, תפלה של יד ותפלה של ראש, שהם תקון פאר ויופי של המראות העליונות, וע"כ נקראים, טוטפות, כמש"א ישראל אשר בך אתפאר) וכו'.

ובהמשך הענין כתב שם בזה"ק, מאן דמתעטרא בתפילין, קאים ברזא דגוונא עלאה וקאים באינון תרין רזין דקאמר, כיוסף דאקרי נער, ואקרי צדיק, ברזא דעבד נאמן, ברזא דבן יחידאי, ואלין אינון תפילין של יד ותפלה של ראש, ואינון כללא חדא בלא פרודא (מי שמתעטר בתפילין עומד בסוד כעין העליון, שהוא עומד בב' סודות האלו שאמרנו ביוסף, שנקרא נער ונקרא צדיק, דהיינו בסוד עבד נאמן. ובסוד בן יחיד, ואלו הם תפלה של יד ותפלה של ראש ושניהם הם כלל אחד).

ובסוף המאמר מסיים הזוה"ק ואצטריך בר נש לאנחא לון בכל יומא, למהוי בדיוקנא עלאה, ועליה כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ע"כ ברוך ה' לעולם אמן ואמן (וצריך האדם להניחם בכל יום להיות בצורה העליונה ועליו כתוב, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ברוך ה' לעולם אמן ואמן).

וכן האריך הרמב"ם פ"ד מהלכות תפילין הלכה כ"ה קדושת תפילין קדושתן גדולה היא, שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו, הוא עניו וירא שמים ואינו נמשך בשחוק ושיחה בטילה ואינו מהרהר מחשבות רעות, אלא מפנה לבו בדברי האמת וצדק וכו'.

בפרטים הזקוקים שישיג תפילין כשירות

מצות תפילין – לקיים אותה כהלכתה, זקוקה להרבה פרטים: א. שהסופר יהיה ירא שמים ויודע ההלכות כמבואר בהסכמה של מרן החתם סופר זי"ע על ספר קסת הסופר, וב"ה בפרט זה אכשר דרא ויש להודות בזה הרבה למנהלי משמרת סת"ם שהשקיעו הרבה מאמץ, עמל ויגיעה להכניס את המושג של ידיעת ההלכה בתודעת הציבור. ע"י המחשבות, והפעלת רשת שיעורים, מבחנים, והרבה מחשבה להכניס בתודעת הציבור את עיקר ההלכות. ב. אומני הבתים שיעשו על צד הטוב שיהיה כהלכה. ג. יצרני הקלף שיעשו את הקלף כראוי. ד. יצרני הרצועות שיעשו כל הפעולות לשמה, וכן יש להדר לקחת רצועות מעבודה ידנית כמש"ת באריכות. וב"ה בב' הפרטים הראשונים יש ידיעה ללומדי תורה הקונים תפילין מהודרות.

משא"כ בשטח הקלף והרצועות כמעט רובם כעוורים, ומסתמכים על יצרני הקלף והרצועות באמונה פשוטה בלי ידיעה והבנה, לא ידעו ולא הבינו שלפעמים הקלף הוא לא לכל הדיעות ויש לפעמים שהקלף נפסל בפרט בתפילין. וכן יש חיסרון ידיעה בעיבוד הרצועות שנשתנה כמש"ת באריכות בס"ד.

וזה לשון מרן החתם סופר בליקוטים סימן פ"ג בסוף התשובה. ומ"ש דבתפילין דסופרי זמנינו בקיאים, לא היה ולא נברא, כי בעו"ה מקלקלי' ומכשילי' רבי' הוא. והרבני' אינם משגיחים עליהם, או אינם יכולים להשגיח עליהם כמו על השוחטים והמכשלה ת"י. ויש כמה מאות ישראלים כשרים אשר מימיהם לא הניחו תפילין כשרים אקרקפתא דלהון. ה' ירום ראש עמו ויתקיים "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" אמן.

ב.

ידיעת האמת

טבע האדם בדבר שאין לו בהירות הוא מחפש להסתמך על סברא קלושה ואימון. ולכן כל עבודת היצר הוא להכניס אי בהירות. ובחובת הלבבות בשער היחוד והמעשה האריך, שהחזק שבשלוחי היצר הוא, אשר יורה אותך וילחם איתך בהם, הוא במצפון ענייך, שישתדל לספק עליך אמתתך, ולשבש מה שנתברר לך, ולערבב את נפשך במחשבות כזבים. וטענות שקרים. ובדרך עץ חיים (לרבינו משה חיים לוצאטו זצ"ל) כתב וזה לשונו. כי ידיעת האמת מחזקת הנשמה ומרחקת ממנה היצר ודאי. ואין דבר מחליש הנשמה לפני היצר כחסרון הידיעה, ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני אדם לא היו חוטאים לעולם, אך לא היה אפילו היצר קרוב אליהם ושולט עליהם, כמו שאינו שולט במלאכים.

שתי סיבות עיקריות לידיעת האמת

לצורך ידיעת האמת יש שתי סיבות עיקריות. א: לדעת גודל מעלת המצוה שעוסק בה. ב. ידיעת ההלכה לכל פרטיה ודקדוקיה ע"י הלימוד בעיון בסוגיות הגמ' והפוסקים. כמו שהאריך הגר"י סלנטר זצ"ל באגרת המוסר.

וזה לשון הלוצטו בספרו דרך עץ החיים: על התורה נאמר (ירמיה כ"ג כ"ט) "הלא כה דברי כאש נאם ה'": והודיענו בזה, כי אמת הדבר שהתורה היא ממש אור אחד נתן לישראל לאור בו, כי לא כחכמות הנכריות וידיעות החול, שאינן אלא ידיעת דבר מה אשר ישיג השכל בטרחו, אך התורה הנה קודש היא, אשר לה מציאות גבוהה בגבהי מרומים, וכאשר יעסוק בה האדם אור היא אשר תאור בנשמתו להגיע אותו אל גנאי מרומים, גנאי הבורא יתברך שמו, בדרך הארה ופעולה חזקה היא פועלת בה, והוא דבר החכם (משלי ו', כ"ג) "ותורה אור" – אור ממש ולא חכמה לבד, ולא שמראה אור בדרך דמיון, אלא אור ממש, כי זו מציאותה למעלה, ובהכנסה בנשמה, יכנס אור בה כאשר יכנס ניצוץ השמש באחד הבתים.

ואף גם זאת, הנה בדקדוק גדול נמשלה לאש ובהשוואה מדוקדקת, כי כאשר תראה הגחלת שאינה מלהבה, והשלהבת היא בתוכה כמוסה וסגורה, אשר בהפיח בה אז תתפשט ותתלהב ותצא מתרחבת והולכת, ובשלהבת ההיא נראים כמה מיני גוונים, מה שלא נראה בתחלה בגחלת, והכל מן הגחלת יוצא, כן התורה הזאת אשר לפנינו, כי כל מלותיה ואותיותיה כמו גחלת הן, אשר בהצית אותם כן כאשר הן. לא יראו כי אם גחלים וגם כמעט עמומות, ומי שישתדל לעסוק בה, אז תתלהב מכל אות שלהבת גדולה מלאה בכמה גוונים – הן הידיעות העומדות צפונות בתוך האות ההיא, וכבר פרשו זה בספר הזהר על אלף-בית. ואין הדבר משל אלא עצמי כפשוטו ממש, כי כל האותיות שאנו רואים בתורה כלן מורות על עשרים ושנים אורות הנמצאים למעלה, והאורות ההם העליונים מזהירים על האותיות, ומכאן נמשכה קדושת התורה, קדושת ספר התורה, ותפילין ומזוזות וכל כתבי הקדש **”ולפי הקדושה שבה נכתבים – כך תגדל ההשראה וההארה של האורות ההם על אותיותיהם”**, ולכך ספר תורה שיש בו פסול אחד, נפסל כולו, כי אין הארה עומדת עליו כראוי שתמשך ממנו הקדושה לעם בכח הקריאה בו. וכו' והאריך שם בדברים מלהיבים יעו"ש.

ועל פי הדברים המובאים יתבארו היטב דברי הרמב"ם פ"ו מהלכות מזוזה הלכה י"ג, וזה לשונו. חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד. וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולמים ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו מוחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירין רבים, והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא שנאמר חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, בריך רחמנא דסייען עכל"ק (ויעויין במסכת ע"ז י"א ע"א ובתניא לק"א פמ"א) ומבואר שעצם האותיות הקדושות הם המלאכים המעוררים אותו ליחוד השם.

ג.

דברי הגר"י סלנטר זצ"ל באגרת המוסר

וזה לשונו: הנשגב והעיקר בשימוש רפואות התורה לתחלואי היצר – הוא ללמוד בעוז ועיון עמוק היטב דיני העבירה עצמה, ההלכה עם כל סעיפיה, כי עינינו הרואות הרבה מהעבירות אשר האדם נמנע מהם בטבע, ולא יעבור עליהם אף גם בעת אשר ילחצנו לזה איזה דבר, וישנם עבירות חמורות מאלו. והאדם הזה בעצמו יעבור עליהם בנקל, דרך משל: חלק גדול מאחינו בני ישראל כמעט רובם ככולם לא יאכלו בלי נטילת ידים חלילה, אף גם בעת אשר

ירעבו ויצטערו הרבה. ובלשון הרע החמורה בנקל יעברו עליה גם בלי תאוה גדולה. ועתה הננו רואים כי עיקר השמירה מהעבירה היא רק לעשות את ההרגל (השימור) טבע אצל האדם. על כן אף אם יתאמץ האדם הלזה ללכת בדרכי המוסר, ליגע עצמו בשמירה מלשון הרע עם כל חושיו ורעיוניו כמאות, בכל זאת כל עוד שלא נתחלף טבעו והרגלו בזה שלא יהיה לו שום חפץ טבעי לספר לשון הרע, יותר יעבור בנקל על לשון הרע מאשר יאכל בלי נטילת ידים חלילה, וכן הוא הענין בכל מיני עבירות, הכל לפי האדם והזמן והמחוז, כי גם לא כל המחוזות שוות בזה. כי אם מתחלפים בעינים, כל מחוז יש לו עבירות אחרות אשר ישמר אצלם בנקל ומרוחק מהם בטבע. וזאת הלא ידוע, כי השתנות הטבע תולד רק מלימוד והרגל רב. ולכן היסוד העיקרי והעמוד הנכון, להכין את עצמו לשמירה מהעבירות ועשיית המצות, הוא רק הלימוד הרב בהלכה זו הנוגעת לעבירה זו או למצוה זו, ובפרט בעיון הדק היטב, כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש, להיות העבירה מרוחקת ממנו בטבע ועי"ש בהמשך דבריו.

ואכן הפתח הפתוח לכניסת היצר הוא הבלבול ואי הבהירות, וזו אחת הסיבות העיקריות לא לחקור אחר הקלף והרצועות וכשרותם. וזה פלא שאפילו יראים ושלמים שלפני שמכניסים דבר מאכל יבדקו בזה בדיקות ההכשר שיש במוצר, ואפילו במוצרים שכמעט אין צורך בהכשר רציני אעפ"כ מקפידים שיהיה הכשר הטוב ביותר. ויש כאלה שלא סומכים על שום הכשר רק בשעת הדחק, וכן בהרבה מצוות מדקדקים ביותר. ונשאלת השאלה מדוע בענין כשרות הקלף והרצועות אינם שמים לב וקונים מצוה מהשוק ואינם יודעים עם הקלף נעשה בהכשר על כל פרטיו. ומספיק להם מה שנקרא כשר, כמו שהאריך בענינים כעין זה הגר"י סלנטר זצ"ל.

סנהדרין ה' ע"א כי הוה נחית רב לבבל אמר ליה רבי חייא לר' בן אחותי יורד לבבל יורה יורה, ידין ידין, יתיר בכורות אל יתיר, וכו' יתיר בכורות אל יתיר מאי טעמא, אילימא משום דלא חכים הא קא אמרינן דחכים טובא, אלא משום דלא בקי במומי, והאמר רב שמונה עשר חדשים גדלתי אצל רועה בהמה לידע איזה מום קבוע ואיזה מום עובר, וכו' ואיבעית אימא משום הא גופיה דרב בקיע במומי טפי ושרי מומי דלא ידעי אינשי ואמרי כי האי גוונא שרא רב ואתו למישרי מום עובר.

כיום המצב הפוך מי שנמצא יותר במקומות העיבוד ורואה את שנוי הטכניקה רואה שיש יותר מקום להחמיר מלהקל, והנה מסוגי' זו חזינן כמה חששו שמא יבואו להקל ע"י שיראו שרב הקל במום קבוע וידמו גם מום עובר למום זה. ק"ו כמה צריך להשגיח מי שמורה להתיר בעינים אלו שידקדק הייטב שלא יבוא לידי פרצה ויבואו להקל בדדמי ובפרט שבעינים אלו שנוי קל בטכניקה משנה את כל המציאות.

נתעוררתי בעינינים אלו על ידי שהקרה ה' ומצא לי עזר רב ע"י ידידי הרה"ח ר' שלמה מנדרזיצקי שיחי' שבקש ממני שאבוא לראות את הרצועות שעושה בהידור רב ובהשגחת הבד"ץ של העדה החרדית. ומה מאד שמחתי לראות איך שהדבר נעשה בתכלית ההידור לפי הוראת הבית דין צדק וההשגחה על ההוראות נעשה ע"י הרב החסיד ר' משה גרשון גוטליב שליט"א שעומד ומפקח, ועל כל נדנוד קל שמתעורר מחפשים מיד אם יש מקום לחשש. העיבוד נעשה ע"י מכונת יד שמופעלת רק ע"י גלגל אחד שנקרא כחו ולא כח כחו כמשי"ת בספרינו. וכן הצביעה ויתר הפעולות הצריכות נעשות בעבודת יד בלי לחפש צדדי היתר. היתי שם זמן ממושך והרבה פעמים והנ"ל הסביר לי הצורך בכל פעולה, ומגלים זכות ע"י זכאי, הש"י סייע לי על ידו שאוכל להכנס לעובי הקורה וללמוד הייטב את הבעיות הקשורות לענין העיבוד וע"י תיווכו שתיווך לי שאוכל לברר אצל מנהלי ומהנדסי עור, והרבה עמל וטורח השקיע כדי שנוכל לברר הדבר על בוריו, ואיני מתיימר לומר שאני כבר מבין את הכל, רק שהשתדלתי כמה שידי יד כהה יכולה להגיע.

במשך הזמן שהסתובבתי במפעלי העור נתודעתי שהעיבוד כיום הוא לגמרי שונה ממה שהיה בתקופת הפוסקים ובעיקר בעיבוד הרצועות נודע לי שהוא לגמרי שונה, גם עיבוד הקלף נשתנה רק לא כמו הרצועות (והרבה צריך לפקח על עיבוד הקלף אם לא ישתנה לגמרי במשך הזמן או שיש קלפים שמעבדים בשנוי ממה שהיה מקובל) והארכת במבוא לכתנות עור שלכן חששו האוסרים מצות מכונה שאסרו אפילו מכונה ידנית מחמת החשש של שנוי הטכניקה וכפי המ"ל מגמ' סנהדרין, ובפרט כיום שכ"כ נשתנה הטכניקה והמצב הוא שלא שייך לומר שיש מסורת היות והשינוי נעשה בקביעות ועל דבר שמשתנה לא שייך מסורת, ומאד צריך זהירות בהלכות אלו היות ולא כל מורה הוראה יודע בשנוי הטכנולוגי שלפעמים דרוש לזה הרבה חכמה חיצונית וע"י שיודע שמתירים מדמה ענין לענין בלא ידיעה נכונה. ונתישבתי לתועלת הכלל לכתוב את ספרי ולהביא את כל הצדדים והבעיות הכרוכות מהשינוי שנעשה בעיבוד ואקוה שיביא תועלת לציבור ת"ח וגם למורי הוראות, הגם שהארכתי אבל היות והספר דן בדבר מחודש היתי צריך להאריך בכל צדדי ההיתר והאיסור.

מהות הספר

בספרינו נתבאר בעיקר השנויים שחלו בזמן הראשונים באופן העיבוד ותקון הקלף והבאנו דברי הראשונים, והיות והמאירי בקרית ספר (ספר שנכתב על הלכות סת"מ) האריך בביאור השיטות הבאתי את מאמרו בחלק ראשון מאמר ג' ועטרתי לו מסביב מקורות וביאורים, וגם הבאתי את דברי מרן החזון איש חאר"ח סימן ו' אותיות י' י"א היות והרבה מספרינו דן על

דבריו. ועטרתי לו מסביב הערות וביאורים. ולתועלת המעינים הדפסתי את הפנים של ספר משנת אברהם שהוא ליקוט נפלא ומבאר כל דין בקיצור ובלשון צח, ואע"פ שאין להורות ממנו היות ואחריו נתחברו חיבורים יקרים והלכה כבתראי אעפ"כ הדפסתי את חלק ההלכה היות והוא רב תועלת וכמדומני שהוא היחיד שליקט כל השיטות בדין העיבוד והדוכסוסטוס. והנה המעיין בספר הנ"ל יראה שע"י שהכניס את המראה מקומות בתוך ההלכות הכביד על הקורא, לכן הוצאתי את המראה מקומות וקבעתי לו שער נפרד שער הציון (השמטתי את הפלפול משנת אברהם, רק השארתי הציונים בתוך הפנים) וכן הבאנו את מחלוקת הפוסקים בענין מצות מכונה, וכן במה שנחלקו בענין טויית ציצית ע"י מכונה. ההבדל בין מכונה מכנית למכונה חשמלית. והנוגע לענין עיבוד הרצועות והקלף ע"י מכונה.

וכאן המקום להציב מצבת זכרון לאבי זקני הגאון ר' אברהם דב זוננפלד זצ"ל נכדו של מרא דארעא דישראל, שאהבתו והתמדתו לתורה ויראתו קודמת לחכמתו היה חלק מעצמותו. וכן חמותי המצוינת במדות טובות וכשרה בנשים מרת חיה מרגליות ע"ה.

ואסיים בברכה מיוחדת לאמי מ' מלכה תליט"א ולחמי הרה"ח ר' אלחנן דב מרגליות שליט"א שהרבה סייעו לי ותהא משכורתם שלמה מעם ה' וירוו נחת מכל יו"ח.

וכבר כתבתי בהקדמה לחלק ראשון שאין לפסוק מספר זה והוא עשוי לתת מקום לת"ח ומורי הוראה לעיין והם יכריעו לפי הבנתם אחר העיון, ובתפילה תפילת ר' נחוניה בן הקנה אפתח את ספרי "יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חבירי, שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא. ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר ולא יכשלו חבירי בדבר הלכה ואשמח בהם".

התודה והברכה

מנהג המחברים להודות לכל המסייעים, ובאמת שהיה עלי להודות להרבה שעזרו לי בידע סודי במטרה לסייע לי והיות והם רבים ואי אפשר לפרטם לכן הנני מודה בכללות לכל המסייעים שישולם שכרם מבעל הטובה ויזכו לכל טוב. וכן הנני להכיר טובה להנהלת בית מדרש לתורה והוראה כולל גור תל אביב על מסירות נפשם להרבות הכולל בתלמידים, וכן לתלמידי הכולל העמלים בתורה ויר"ש, וכן הנני להודות לקבוצת האברכים המתכנסים כל שבוע בביהח"ס גור רחוב אור החיים ב"ב שע"י פלפול ודבוק חברים יכלתי להגיע להוצאת ספר זה, וכן הנני להודות לידידי הרה"ג ר' דב לנדא שליט"א שעבר על החומר והעיר לי הערות נכונות. וכאן המקום להודות לראשי משמרת סת"ם על עזרתם החשובה בהדפסת ספרי (שעומד בעריכה לדפוס)

יסודות הלכות סת"ם להרלב"ח והרד"ך. וכן לידידי ידיד משמרת סת"ם הרב ר' יוסף ראטנברג שיחי' מנשיאי משמרת סת"ם באנטוורפן שסייע מאד בספר הנ"ל.

חלק מהמאמרים נדפסו ב"המודיע" וכן בחוברת "העדות", וכאן המקום להודות להנהלת "המודיע" ובפרט לש"ב הרב החסיד ר' משה עקיבא דרוק שליט"א ולבנו הרב יוסף שיחי' שהבינו את חשיבות הענין ופרסמו את המאמרים בצורה יפה ומכובדת, ולהנהלת חוברת "העדות" שפרסמו את מאמרי.

ובצאתי מן הקודש אסיים בתפלה לפני השי"ת שזכות התורה וזכות אבות תגן עלי שאזכה עם ב"ב שתחי' לגדל כל צאצאינו היקרים שיחיו לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך נחת והרחבה, ונזכה לראותם עוסקים בתורה ויראת שמים, ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו מעתה ועד עולם.

יוסף חיים צבי בן הגאון ר' ישעיהו מונדרי זצ"ל